

Onder de Noordeuropese dierentuinen komt Artis in anciënniteit na de fraaie dierentuin die in Londen de bezoekers in extase brengt. Ook Artis behoort tot die zoölogische etablissementen die door hele families, baby's inclusief, bezocht worden. De papegaaienlaan, die naar de steile apenrots leidt, het jongemensapenhuis, het pinguïnverblijf en het oude berenpaleis zijn wijd en zijd gerenommeerd. De verzorging van de levende have is altijd geroemd. "Gij hadt het slechter kunnen treffen", zei koning Willem III, helemaal uit 's-Gravenhage gekomen, in 1875 tegen de rinoceros Jan, die zich nochtans zeer agressief toonde.

In het aquarium vormen de zeeëgels en de vissen uit het Middellandse Zeengebied het hoogtepunt; in de tropische plantenkas is de kokospalm geen niemendalletje. Artis biedt heelalas geen weidse uitzichten met gazons die noden tot neervlijen; anderzijds is de tuin ook geen labyrinth vol bosschages. Ongewoon zijn de beelden van dinosauriërs, langs het hek tentoongesteld; in het midden van de tuin staat een pittoresk boeddha-beeld. Bezoekers die Artis sinds jaren plachten te frequenteren en die nooit ertegen opzagen lijdzaam in een queue te wachten, willen nog steeds koste wat kost à rai son van een fors entreegeld in de tuin recreëren.

De dieren huisden vroeger vaak alleen in zwaar getrailliede, minuscule appartementen: een wildebeest, een przewalski-paard, een kasuaris; nu prevaleren groepsvergroting en vrijheid boven het aantal soorten, al heeft Artis nog vele apensoorten in zijn collectie. De tuin kan geen remplaçant zijn van de natuur, maar het voortbestaan van de wisent, de Europees bizon, is wel aan Artis te danken, een bijzonderheid die appelleert aan de gevoelens van elke rechtgeaarde dierenvriend. Vind je dat een dierentuin de dieren in hun vrijheid beknot, zoals sommige actievoerende slimmeriken niet moe worden te stencilen, dan moet je je realiseren dat de attractieve accommodatie van de naoorlogse dierentuin althans veel diersoorten voor uitroeiing behoeft.

Zullen wij, twintigste-eeuwers, het nog meemaken dat we per trein als geprivilegieerde burgers naar ons werk reizen, neergelijd in de fauteuils van comfortabele compartimenten, nippend aan een porseleinen kop met koffie, voorzien van suiker en crème? Voorlopig zullen de tweede-klasafdelingen in de spitsuren nog wel velen tot staan dwingen; uit louter agressie hoorden we reeds boze tongen de cappuccino smeulig vergelijken met beits of rattenkruit. Waar is de tijd van het luxueuze reizen gebleven, toen reizigers zich

nog vermeiden in pompeuze wachtkamers met lambrizeringen van cipressehout en minutieus geciseleerd koperwerk, met velours beklede stoelen met trijpen armleuningen, en kristallijnen luchters aan het plafond? In deze weidse ruimten heerste een welhaast gewijde sfeer.

Men bereidde zich consciëntieus voor op een ontspannende reis, opgeluisterd door stedeschoon en frisse landouwen met weidend vee, vriendelijk struweel langs zachte glooiingen bij verzande rivierbeddingjes, beneden aan het talud van de spoordijk. De geur van de stoomlocomotief verleende het reizen toen weliswaar een romantisch cachet, maar toch vleien wij ons tegenwoordig

met de gedachte dat we te allen tijde zonder rook en roet door het landschap kunnen snellen. Veel hedendaagse reizigers zijn behept met de onbedwingbare begeerte per se te willen weten wat hun reisgenoten lezen. Ze bespioneren stiekem hun buren en zouden wensen dat er

overall in de coupés spionnetjes hingen waarin de boek- en brochures titels gereflecteerd werden.

Aan het eind van de reis laat de adellijk ogende dame met haar intrigerende decolleté een flodderig niemandalletje liggen, terwijl de zo geëngageerd lijkende heer een minuscule thriller achterlaat die de littekens draagt van weinig scrupuleus gebruik.

“Nee”, denk je dan, “u beider

keus is niet de mijne.” Maar allicht brengt een ander hiertegen in dat deze gedachte getuigt van een hautaine ivoren-torenhouding en erop gericht is ten langen leste in het gevlij te komen bij het intellectuele deel van de natie. Maar laten we er niet lang over uitwieden: er bestaat

wijd en zijd een consensus dat het lezen tijdens het reizen per spoor zonder malicieuse pejoratieven moet worden toegejuicht.

Onze eetgewoonten blijven niet ten eeuwig dage dezelfde. Het geijkte menu in menig Nederlands gezin bestond vroeger in de winter uit sukkadelappen, haachee en savooie-kool; ’s zomers kwamen postelein of prinsessenbonen en varkensfri-

candeau op tafel. Het leeuwedeel van onze maaltijden was simpel en solide; dat men zich te goed deed in een restaurant was nauwelijks usance, terwijl de Vlamingen van oudsher ook buitenshuis al lucullisch genot kenden. Tegenwoordig kijkt niemand meer bevreemd op van een klein bistrootje waar omeletten en zwezeriken in een koperen kasseroel worden opgediend. In prestigieuze etablissementen, feeëriek geïllumineerd en bloemrijk getooid met hyacint of chrysant, vinden zakendineertjes plaats, waar weinig tirannieke obers bij de foeragering soms ware Sisyfusarbeid moeten verrichten.

Vroeger ont-aardden zulke partijen wel eens

in ongebreidelde orgieën; tegenwoordig vermijdt men die choquerende bacchanalen liever, omdat de deelnemers aan zo'n gelag na afloop als langs een liniaal naar huis willen rijden. Veel mensen zien rigoureus ervan af met Kerstmis zelf te koken, omdat zij opzien tegen het monnikenwerk in de keuken. Hoewel het geen aanwensel mag worden, vinden zij de kerstvakantie de periode bij uitstek om delicatessen in een restaurant te nuttigen, waar de gerant slippertong aanbeveelt of kalfsfricassée met een uitgelezen bordeaux. Specerijen als karwijzaad, tijm en rozemarijn, vruchten als ananassen en kiwi's alsmede maïskolven worden sinds lang niet meer tot de exceptionele buitenissigheden gerekend.

Wie genoeg heeft van kipperagoût en toost met kruidenboter neemt zijn toevlucht tot de barbecue, althans als hij of zij een liefhebber is van gegrild vlees, overgoten met exotische sauzen. Hotellerie en restaurantwezen kunnen feilloos inspelen op de meest exorbitante eisen van hun verwende gasten, die echter soms sikkeurig kunnen zaniken en koeioneren. Patrijzbout met kastanjepuree, diverse pâtés en soufflés, desserts met compote, confituren of ijscoupes – het vormt allemaal geen probleem. Heel in de verte is het gesudder van het versmade os-selapje nog hoorbaar.

December is sinds mensenheugenis een maand van nerveuze verwachting. Wie de ongegeneerde activiteiten van de commercie word je de lang verbeide komst van Sinterklaas tegenwoordig al ruim van tevoren gewaar, terwijl ook de serene geneugten van het kerstfeest al vroeg tot vermoedens toe worden tentoongespreid. Vroeger trad de steile gestalte van de filantropische bisschop met minzame nijgingen de huiskamer binnen, waar hij met veel egards werd ontvangen; hij werd steevast geëscorteerd door een frêle Zwarte Piet, die met een takkenbos van rijshout olijk dreigde slechteriken te kastijden.

Kinderen, die zich eerst vermeiden met ganzenborden of bij het kaartspel elkaar halsstarrig de zwartepiet trachten toe te spelen, plachten doodstil te won den; ze wachten lijdzaam af of zij getrakteerd zouden worden op saffraangeel suikergoed, frambozerood marsepein of minuscule pakketjes. Op sinterklaasavond re gende het dure cadeaus: portefeuilles van slangeleer, porseleinen eau-de-cologneflesjes, esthetisch gevormde bonbonnières, cameeën met reliëfs, sjals van shantoeng of kasjmier. Tegenwoordig lijkt de goedheilig man het veld te moeten ruimen ten gunste van de kerstman; deze schrijdt steeds vaker ten aanschouwen van velen door drukke winkelcentra, tenzij buiig weer dat ten

enenmale verhindert.

Deze ontwikkeling kan de doodsteek betekenen voor het collectieve dichterschap in dienst van het Sint-Nicolaasrijm – o droefenis! Wat hebben wij niet, in onze puberteit en nog lang daarna, ons best gedaan om een woordenbrij te creëren vol zoetgevooidse clichés en uitentreuren herhaalde rijmeliijken! Het feest van Kerstmis, eens allerwegen een devoot festijn met dennetakken en mistletoe, wordt steeds meer naar Noordamerikaans voorbeeld gemodelleerd – een hard gelag voor sensibele asceten en puriteinen, die nooit ofte nimmer willen meedoen aan te veel nieuwlichterij. Mijter en tabberd,

hulstguirlandes en engelenhaar – zij bepalen het decembergevoel, maar hoe lang nog?

Te midden van de diersoorten die in onze contreien met uitsterven worden bedreigd, neemt de dicteetor een curieuze plaats in; we zullen daarom de leefwijze van dit minuscule, maar agressieve insekt nader onder de loep nemen. Normaal leidt dit ravenzwarte diertje een rustig, zo niet vadsig bestaan midden in zijn natuurlijke biotoop; als een volerde meester in de mimicry kan het zich tegen elk vijandelijk komplot teweerdelen – daarmee heeft het een duidelijk praे boven zijn soortgenoten. Maar heden ten dage wordt het leeuwedeel van

de bewoners der Lage Landen eenmaal 's jaars van zijn apropos gebracht, als de dicteetor plotseling haastje-repje te voorschijn komt en zich met veel aplomb ontpopt als een dictatoriaal kruidje-roermij-niet.

We zullen ervan afzien ellenlang uit te weiden over de hebbelijkheden van dit bij-dehante beestje, maar één ding is duidelijk: doordat de dicteetor extreem consciëntieus is, komt hij slechts bij weinigen in het gevlij. Zodra de dicteetor met veel elan en bravoure de kop opsteekt, ontstaat onmidellijk trammeulant; met zijn vaak boude boudades bruuskeert hij nietsvermoeidende stervelingen, want het is onloochenbaar dat tact niet zijn

sterkste kant is. Tegen zijn conquerend gedrag is meestal geen kruid gewassen; woorden schieten tekort om de calamiteiten te beschrijven die hij met zijn vaak geëxalteerde teksten teweeg heeft gebracht.

Maar velen houden niet van dit gejeremieer over de dicteetor; zij vinden dat falièkant verkeerd en applaudisseren maar al te graag voor zijn zegenrijk werk, dat geschraagd wordt door een ongebredelde passie voor splijtende beitels, rijzende pijlers, stijgende steigers en vermaledijde balkenbrij – o ijsselijk abracadabra! Alles tezamen ziet de wereld er dankzij de hocus-pocus van de dicteetor een beetje florisanter uit, maar of we hem ten

langen leste van een tragische ondergang kunnen redder – daar kunnen we geen peil op trekken.

In deze te veel door storm en verraderlijke ijzel geteisterde tijden vermeidt menigeen zich 's avonds in het uitzoeken van een attractieve vakantiebestemming.

Consciëntieus bijeengeraapte toeristische papieren bieden een caleidoscopisch mozaïek van stereotiepe beelden: weidse panorama's, onvermoeide strandtaferelen, pittoreske dorpsstraatjes – de hele santenkraam. Velen prefereren verre, avontuurlijke reizen; de een zet zijn zinnen op een tournee kriskras door de woestijn van Saudi-Arabië, de ander kijkt reikhalzend uit naar de steilten

van het Costa-ricaanse hooggebergte, een derde zoekt zijn heil te midden van de pinguïns in het

antarctisch gebied. Nochtans stelen veel luieriken zich halsstarrig tegen exotische uitstapjes met alle risico's van dien; zij zijn volmaakt gelukkig wanneer zij zich bij een temperatuur van zo'n dertig graden Celsius kunnen neervlijzen op een zonovergoten strand, ver weg van de gevaren van de tseetseevlieg. In vroeger eeuwen was het strand in onze contreien meestal het doel van strandjutters, die bij nacht en ontij erop uittrokken; alleen als een potvis het loodje had gelegd, kwamen op sensatie behalve pottekijkers

in groten getale erop af om het kolossale kada-ver minutieus in ogenschouw te nemen.

Negentiende-eeuwse romantici ontdekten het strand als een fascinerende locatie; her en der ontstonden badplaatsen die met gepavoiseerde promenades en prestigieuze hotelaccommodaties een geneeskrachtig verblijf boden aan geprivilegierde logés van goede huize. Heden ten dage worden de stranden op zomerse dagen bevolkt door horden partieel of compleet ontblote zonaanbidders, de ravissant gebronsde lijven ingesmeerd met beschermende crèmes; velen vinden dit plebejsche schouwspel gênant en onoorbaar. Tengevolge van het massa-

toerisme heeft de strandliefhebber onloochenbaar concessies moeten doen; maar desondanks is er niets idyllischer dan een prachtige ovale kamer met wijd openslaande deuren, een majestueus balkon en bovenal een feeëriek uitzicht op de eindeloos deinende zee.

Onze verkeerswegen zijn in deze hectische naoorlogse tijd langzaam aan dichtgeslibd met kilometers-lange files; geavanceerde hogesnelheidstreinen moeten hiervoor te zijner tijd enig soelaas bieden. Geen wonder dat Jan en alleman bij tijd en wijle snákt naar een ontspannende wandeling; stoïcijs en relaxed schrijdt de anders zo veelgeplaagde wandelaar voort langs beemd en bos-

schage, 's zomers ver weg gelegen bij zonneschijn alleen gekleed in T-shirt en kaki-broek. De een wandelt graag in een dichtbegroeid bos waar haviken huizen en vliegezwammen welig tieren; de ander trekt met evenveel plezier midden door weidse weilanden, het walhalla van de groengevlekte graspieper en een eldorado voor dartelevuulens die vrolijk hinnikend in de rondte galoppen.

In de Middel-eeuwen werden de kasseiwegen bevolkt door sjofel geklede pelgrims, met hun wijdvallende pelerines en hun onafscheidelijke jakobsstaf; zij prevelden hun onzevaders en overnachtten soms in een cisterciënzerklooster tijdens hun pelgrimage naar een ver weg gelegen bedevaartsoord. Begin deze eeuw trokken enthousiaste socialisten met veel elan erop uit, gekleed in robuuste manches-terkledij; zij werden nogal eens beschouwd als de risee van hun tijd, maar toch is dankzij deze wereldverbeteraars in spe de nieuwe mens onloochenbaar naderbij gekomen.

Heden ten dage wordt de verwoede wandelaar getrakteerd op een wijdvertakt netwerk van bontgekleurde paaltjes ter grootte van een hockeystick; ze wijzen zo nodig de weg in het labyrinth van kanten-klare wandeltracés, van het Noord-Groningse Pieterburen tot het Zuid-Vlaamse Roeselare. In steeden is de culturele wandeling een rage geworden; zo kent de sinorenstad Antwerpen ter wille van haar bezoekers een toeristische route langs parades van de Oud-vlaamse gotiek, Rubens' gracieus gereconstrueerde woonhuis én het gerenommeerde Plantijn-museum met zijn fraaie façade en rijk geillustreerde publicaties. Soms trekken de wandelaars als moderne heerscharen in colonnes rechtstreeks aan over de paden; tot nu toe is het meestal goed toeven in Gods vrije natuur, maar wan-neer maakt ook hier die vermaledijde filevorming een chagrijnig einde aan deze aanlokkelijke vorm van vrijetijdsbesteding?

Heden ten dage is er nauwelijks nog plaats voor hem ten gevolge van alle elektronica; vader, de preses van het gezin, kijkt in een krankjorum hawaïhemd naar een quiz, moeder bedient laconiek de huiscomputer, de in T-shirts geklede kinderen manoeuvreren in de carrousel van Internet. Aan het eind van dit millennium dreigt naast de dictee-tor en de kolibrie nog een buitennissig diertje te gronde te gaan: de boekenwurm; minnaars van dit vieve beestje luidden het afgelopen jaar, soms met te veel retoriek, de nooddlok. De boekenwurm is een frêle schepseltje van welhaast adellijken bloede, dat zich graag nestelt in een met een antimakassartje beklede, pluchen fauteuil; daar doet het zich te goed aan een gevareerd pakket

leesvoer.

Wurmen van beiderlei kunne graven zich met evenveel plezier een weg door avant-gardistische gedachtespinsels als door smeulige pennenvruchten over slechteriken die complotten smeden, maar ten langen leste nul op het rekest krijgen. In de Middeleeuwen was de boekenwurm een graag geziene gast bij klerikale kopiisten met hun soeverein gekalligrafeerde manuscripten; later haalde hij daar zo nodig acrobatische capriolen uit om zich wiegendarukken met apocriefe teksten te kunnen toe-eigenen. Na de uitvinding van het drukprocédé kon het beestje naar hartelust tekeergaan; o, wat kon het zich vermeien in een boek

– dat miraculeuze product van spirituele arbeid, die haarlemmerolie voor allerhande zielenroerselen, die ruggengraat van de cultuur!

Wat zullen we uitweiden over de tijd dat menig een van jongs af juist in de kerstvakantie las dat de stukken ervan afvlogen, slechts gestoord door het sonore gelaf van de sinterbernardshond? We eindigen daarom met een hartenkreet: we moeten, en dát is de portee van dit verhaal, niet gaan muggenziftten, maar het toesjuichen dat seriële zeloten zich suf prakkiseren over strategieën om de boekenwurm als een feniks uit zijn as te laten herrijzen!

In deze hectische dagen tussen het sinterklaas- en het kerstfeest

is er niets heerlijker dan onderuitgezakt te koekeloeren naar een smeulige aflevering van een soapserie, het vlaggenschip van menige televisie-omroep ter wille van de kijkcijfers. We kijken toe hoe de schikgodinnen de levensdraad hebben gesponnen van bon-vivants en casanova's, die allerwegen verwikkeld raken in zin-nenprikkelende rendez-voustjes; we krijgen het er Spaans benauwd van als we kennismeten van hun soms gênante gedachtesprongen. We zien bucolische tafereelen waarin de protagonisten zich in een idyllisch tête-à-tête neervlijen in een classicistisch prieeltje, rondom omgeven door fluitenkruid en guichelheil; een herder weidt

met weidse gebaren zijn schapen, leeuweriken zingen luid hun lied.

We zwijmelen weg bij weetige liefdsscènes, waarin acteurs op een berbertapijt door Cupido's pijlen getroffen geïlieven hartstochtelijk na-apen; met bonzend hart trachten zij bij elkaar in het gevlij te komen om verzaligd in Morpheus' armen te kunnen neerzijgen. We grinniken om het debacle van een zielenpoot die na een emotioneel staakt-het-vuren als een freudiaanse antiheld door zijn eega sacherijnig aan de kant wordt geschoven; wat een kippendrift, wat een donquichotterie, wat een clichés!

Bij tijd en wijle gaan de helden boud tekeer; onschuldig ogende

ritjes in een janplezier kunnen ontaarden in lascieve bacchanalen die weinig gelijkenis vertonen met een polonaise in een diaconessenhuis. Zo bieden soapseries vaak stereotiepe counterfeitsels; anders dan de bellettrie van in marokijn gevatte boeken trakteren ze ons op zinnebeelden van het amoureuze leven en geven ze ons ten enenmale de kans te ontsnappen aan onze huis-, tuin- en keukensbesognes. Het romantisch ideaal scoort hoog in dit fin de siècle; toch hebben we als echte zeden-prekers voor elk smachtend hart één stichtelijke raad: maak er in de carrousel van uw leven niet te veel een soapzootje van, maar beid relaxed uw tijd!

De laatste kwarteeuw van dit millennium zien wij steeds meer veelgeplaagde mensen lijden onder de spanningen van het jachtige bestaan dat zij leiden; we zullen er niet over uitweiden, maar zij maken soms excentrieke bokkensprongen en keren niettemin meestal onverrichter zake huiswaarts. Vooral de vermaledijde files brengen veel hartkloppingen teweeg; de snelweg verandert vaak in een kafkaïaans landschap, waar machiavellisten in een deux-chevauxtje de hele trukendoos open-trekken om de guerrilla op de lange lindelaan zo nodig stiekem – pats-boem – met een watjekouw te beslechten.

Menigeen haalt in ar-

ren moede een gsm'etje tevoorschijn, waarmee uitentreuren met de clientèle wordt gebeld om de precieze locatie te melden; toeschouwers geven geen snoege als zij middelen in het peloton worden geconfronteerd met deze iconen van het elektronica-tijdperk. De klok, o verafgode totem van technische productie, is voor velen de kop van Jut; in een onverbiddelijke dans tiranniseert de secondewijzer met mathematische precisie de hele rataplan van efemere besognes. Waar is de tijd dat kantklossters met enge-lengeduld minuscule verguldsels aanbrachten op karmozijnen draperieën voor de soevereine chic van adellijken huize? Zij zetten zich voor een

habbekrats aan het spinnewiel, maar maakten zich nochtans niet met een jantje-van-leiden ervan af.

In de Middeleeuwen brachten benedictijner monniken met hun wijdvallende pijen onder weidse kloostergewelven rust met hun gregoriaanse gezangen gewijd aan hun Onze-Lieve-Heer; later recupereerden velen bij renais-sancistische melodieën van citer of klavecimbel. Heden ten dage praktiseren corpulente luiwammesen hun jeuïge privé-hobby's bijvlammend openhaardhout of barbecue; zij doen zich zonder veel egards te goed aan ratatouille of balkenbrij, voorzover dat geen consequenties heeft voor hun cholesterolge-

halte. Pennenvriende *jijd* en gejoud, van het dictee, nu we dit fin de siècle in de annalen bijschrijven, is het raadzaam zo niet noodzakelijk althans even langzaamaan te doen; laat u niet te veel opjutten door geëxalteerde gedachtekronkels, maar geniet volop van de ambrozijnen verrukkelijkheden des levens!

Legt de handgeschreven brief te zijner tijd het loodje? Die vraag rijst heden ten dage bij velen te midden van de rijkgeschakeerde collectie goedbedoelde kerstkaarten, voorzover zij althans persoonlijke pennenvruchten appreciëren. De emailcultuur heeft op kousenvoeten een stilistische revolutie teweeggebracht; in bijdetijdse kattebelletjes wordt uitentreuren ge-

terwijl cedilles en i-grecls er in de brij van gedachtespinsels algauw allerbelabberdst van afkomen.

Allerwegen wordt je voorgehouden dat het elektronicalijdperk de communicatiedrift rigoureus heeft aangewakkerd; daarover prakkiserend word je

door weifelingen overvallen: wordt dankzij het apenstaartje niet met veel tamtam gecommuniceerd over te veel apekool? Wat zullen we uitweiden over dat adellijke omaatje dat opstandt uit haar crapaudtje om, gezeten aan een ovale tafel, contact te leggen met haar geprievilegieerde kleindochter ver weg overzee? Haar familiale ooggetuigenverslag zat boordevol tante

Betjes en clichés, maar niemand bracht haar van haar apropos. Bij zeventiende eeuwse genreschilders was de

briefschrijfster een geliefd thema; in sfeervol clair-obscur plachten zij een gracieus geklede vrouw af te beelden die de ganzenveer in een porseleinen inktpotje doopte om als een sibille de syllaben sierlijk te kalligraferen.

Vroeger bracht een postillon pakketjes met roodgekleurde lak gedichte litanieën in een onverbiddelijke cadans op verafgelegen locaties; later verbeidden dorpelingen reikhalzend de lokale postbode, die er niet tegen opzag in weer en wind de langverwachte schrijfproducten – als ware hij een mecenас – in geemailleerde brie-

venbussen neer te vlijen. Tegenwoordig moeten wij weleens grinniken om een elektronische liefdesbrief; wie wil nu per e-mail vleierig worden aangesproken met "Mijn koalaatje" of worden getrakteerd op freudi-anse minnelyriek over sint-janskruid en kariwijzaad of andere zotteklap om in het gevlij te komen? Een hartenkreet ten slotte na wat zo-even te berde is gebracht: de brief, de wonderzalf van het leven, gaat verloren als nog slechts halsstarrig wordt geë-maild; blaas de schalmeien, sla de cimbalen en wek op tot een comeback van het epistolaire metier.

Allerwegen maken kassiers en caissières zich in deze decembermaand op voor een financieel pro-

ject vanjewelste: zaamde klanten vreemde kun je er bacle in de portemonnee.

na ommekomst onze sinterklaas- goedbeschouwd
van 2001 gaan zij en kerstaankoo- geen cappuccino,
vol fiducie over pen met coupures carpaccio of chi-
van de nationale die al decennia- polatapudding
munt op de euro. lang rouleren; tot meer van kopen
Dit geschiedt ter ons chagrijn heb- - een krankjo-
wille van de Eu- ben die - daar rume gedachte,
ropese eenheid helpt geen lieve- maar nogal wie-
en met een soms moederen aan - des. Onze beur-
excentriek euro- straks nog slechts zen moeten een
enthousiasme: antiquarische gedaanteverwis-
'eureka' hoor- tekenis. Naar seling ondergaan
den wij zopas hartelust kopen ten gerieve van
nog een Euro- wij cadeaus: ste- de vrijemarkt eco-
pagezinde euro- reotiepe barbie- nomie; één wens
parlementariër op poppen, cd'tjes zij ons hopelijk
het achtuurjour- met rock-'n'- vergund: moge
naal geëxalteerd rollmuziek, ro- de beeltenis van
uitkrijten. cocoachtige kalli- de soevereine mo-
grafieën, emailen narch, al is het
kookgerei en geci- geen staatsiefoto,
seleerde etagères; nooit ofte nim-
en passant gaan mer van over-
wij tekeer tegen heidswege wor-
kittelorige em- den geëlimineerd.
ployés die achter Menig weifelaar
in de winkel poot- zal na deze mo-
aan spelen.

Sommige eurosceptici – vooral degenen die van jong af vertrouwden op de konterfeitsels in hun marokijnen portefeuille – vinden al die euroambtenarij algauw potjeslatijn; in geë-mailde litanieën zingen zij allesbehalve Brussels lof. Onder nostalgische prevelmenten doen wij in een mêlée van somtijds veronacht- En à propos: wie van excursies naar Zuid-Europese contreien vreemde nog een tijdlang twijfelend blijven hoofdrekenen, maar usance zal dat zogezegd niet worden; over pakweg een jaar grinniken we om al dat gejeremieer over een dreigend numismatisch de-

vreemde kun je er bacle in de portemonnee.

Peinzende treinreizigers worden heden ten dage in hun ge-capitonnerde coupés frequent lastiggevallen; zij horen medereizigers sans gêne en met bravoure telefonisch tekeergaan over intieme zielenroerselen en particuliere aangelegenheden. Zelfs in de weidsheid van een rijke concertzaal wordt de ascetische klawecinist die geconcentreerd en consciëntieus een cantate begeleidt, rauwelijk gestoord door gedownloade riedels van een hinnikend paard of een hit uit de toptien; je krijgt er welhaast het heen-en-weer van.

Mobiel bellen is inmiddels tot in de jongste leeftijdscategorieën doorgedrongen; in scholen is het

usage dat slimmeriken en apenkoppen de godganse dag sms'en om met elkaar te communiceren over efemere activiteiten en exotisch gedachtegoed. Het intermenselijk contact is rigoureus veranderd; het robuuste bakelieten telefoonstel en de somtijds langverbeide conversatie zijn verdronken door te veel geë-mailde lariekoek en mobiel gewauwel, waarop meestentijds geen peil valt te trekken. Nooit ofte nimmer had de negentiende eeuwer Graham Bell kunnen voorzien wat zijn avant-gardistische inventiviteit teweeg zou brengen; het product van zijn visionaire exercitie was indertijd prestigieus gerei van de geprivilegierte bourgeoisie en puissant rijken van adellijken huize.

Thans is het mobieltje een financieel interessant hebbedingetje voor velen; wie kan het zich ten langen leste nog permitteren op pad te gaan zonder dat minuscule apparaatje in zijn precieuze ovale etuitje? Decennialang was de telefoon een zegen; nu echter fronsen niet weinigen de wenkbrauwen wanneer zij kantje boord het vege lijf reddend na weer eens te zijn gebruuskeerd door een druk pratende automobilist, die strijk-en-zet beweert dat hij ondanks dat frenetische gebel veilig rijdt. Aan de onoorbare praktijken van gsm-junks valt nauwelijks meer te ont-snappen; nochtans lijkt dit de plaats om de autistische wildbelcher te kapittelen: beëindig als de wiedeweerga dat nietsontziende gekoioneer van de toch al veelgeplaagde medemens!

In deze dagen van buiig sinterklaasweer en goeddeels illusoire kerstpakketten gaan de gedachten van velen terug naar de voorbije recordzomer; wekenlang zaten we bekaf onderuitgezakt bij onhollandse temperaturen, een daarbijbehorend colaatje binnen handbereik. Bij tijd en wijle werden we getrakteerd op ten minste eenendertig graden Celsius; sommigen vielen dienstgevolge abrupt in katzwijn en apocalyptische tv-beelden uit New York illustreerden hoe gestrande metro-passagiers in het pikkedonker langs fluorescerende noodverlichting hun weegs gin-gen. Niettemin wilden tallozen hun geplande exodus naar het zuiden voltooien; chauffeurs van beiderlei kunne wachten in hun luxueuze carrosserieën in einde-loze files soms tot sint-juttemis, terwijl blèrende dreumesen in pyjamaatjes achter in de auto met hun geötter slapstickachtige tafelen aanrichtten.

's Middags, nadat ten lange leste in het Middellandse-Zeegebied de turkooizen zee was bereikt, kwamen de minuscule bikinietjes tevoorschijn; alras vlijden gepiercete, half ontblote of van indiaanse mocassins en flat-teuze tanga's voorziene lijven

zich dicht opeen. door galoppende paarden over gedachte-exercitie vertrek; het jonge
 In dierentuinen legden de gelouterde voortgesleurde over normen en ding uit de achterban gooide nog
 langoest, de onthechte kaketoe wagen langs het waarden, ofte wel gedragingen wat antraciet in
 alsook de door-gaans flegmatieke azuurblauwe ze-nit; langgelezen die hij graag ge-implanteerd zag
 kapucijneraap al-ledrie bijkans het gebrevet-teerde meteoro- bij vreemde vogels in zijn niet- geseculariseerde
 loodje; op de Veluwe daarentegen rigoureuze klimaatshommelin-gen niet ijlings santenkraam.
 gedijde de exotische koninginnen-page en in lom- moesten wor-den gelogenstraft. Een desperate
 merrijke stads-tuinen zocht de heidevlinder nij-ver naar nectar. Goedbeschouwd zwaluw zwenkte
 Ten gevolge van de weersgesteld-heid verspreidden zich afgelopen snakten we kort-geleden nog naar zonder egards rakelings langs
 zomer plantensoorten die we in onze contreien ternaauwernood nog spectaculair zijn rechterooglid; wat behelsde deze even precieze als
 konden; ongebreideld floreerden allerwegen aca-cia, eucalyptus en apebroodboom – nog even en veldleeuweriken kunnen hun nesteldrift botvieren in hoog opgescho-ten pampagrass.

Majestitelijk trok de zonne-god Helios in zijn

door galoppende paarden over gedachte-exercitie vertrek; het jonge ding uit de achterban gooide nog wat antraciet in de kachel, vooraleer zij de hooggeplaatste confrères met hun modeuze molières meetroonde naar de catacomben waar gebruus-keerde armlastigen bijkans voor pampus lagen. In deze macabere ambiance klonk in een sinistere hoek opeens een ridi-cuul gerijmel: een kwetterende kwibus sms'te met een vinkenslag een geïmprovi-seerde rap naar het mobiele nummer van de primus inter pares onder de pleitbezorgers voor onze normen en waarden.

“Verifieer en royeer, linieer en prioriteer, maar ik Interrumpeer; ik stuur jou naar het hellevuur, jij komische karika-tuur met je quasi-

door galoppende paarden over gedachte-exercitie vertrek; het jonge ding uit de achterban gooide nog wat antraciet in de kachel, vooraleer zij de hooggeplaatste confrères met hun modeuze molières meetroonde naar de catacomben waar gebruus-keerde armlastigen bijkans voor pampus lagen. In deze macabere ambiance klonk in een sinistere hoek opeens een ridi-cuul gerijmel: een kwetterende kwibus sms'te met een vinkenslag een geïmprovi-seerde rap naar het mobiele nummer van de primus inter pares onder de pleitbezorgers voor onze normen en waarden.

“Verifieer en royeer, linieer en prioriteer, maar ik Interrumpeer; ik stuur jou naar het hellevuur, jij komische karika-tuur met je quasi-

boeddhistisch surrogaat in je correlerend cosmetisch internaat." De heren keken beiden uit hun ogen als paleozoën die op het internet waren terechtgekomen; alzij deden schielijk een schietprevelementje en deleteten onverwijd pats-boem het vleine sms'je uit het elektronische bestand. Het jonge ding droeg ook een steentje bij aan de resuscitatie van de sfeer en friemelde wat aan haar kousenband, zodat vanonder haar plissérok een glimp van haar verleidelijk getatoeëerde dijtje te voorschijn kwam; Mallebrootje verijsde, de comicus hield op met prakkiseren en de wereld was weer een heerlijke likkepot!

Die tintelende nazomerdag was

de luie, gesubsidieerde bohé-mien zich al 's morgens vroeg te buiten gegaan aan een dolce far-niente op zijn afstandse tweezitscrapaudtje. De antiheld deed alles op zijn elfendertigst en leerde de op z'n jan-boerenfluitjes in elkaar geflanste genreschilderijen stevast te elfder ure voor de subsidiëring af bij de mecenassen. De luiwammesende vrijeberoepsbeoefenaar keek naar het tv-kanaal van de op reclameinkomsten gedijende supercommerciële pulpzender; daar werd net het eerste tête-à-tête van een twee-eiige tweeling vastgelegd.

De door treiterijen geteisterde anchorman die in beeld kwam, was het door Jan en alleman voor

overgelopen farizeeër versleten kijkcijferkanon; hij werd door onze kunstenmaker beschouwd als bijdetijdse ambassadeur van de jansaliegeest die het janhagel abusievelijk voor excentriciteit verslijt. "Waar blijft mijn croquemonsieur?", blèerde de aquarellist naar zijn eega, een voormalige heroïneprostituee, die een half dozijn dichtees terug, toen zij nog een frêle spring-in-'t-veld was, op de vipplaats van de parkeerfaciliteit de reputatie van een promiscue oud-Tweede-Kamerlid te gronde had gericht.

Zelf was dit op zijn eigen ideefixe terende product van de bohème ook geen casanova meer; maar zoals zijn muze in een

geforceerd up-tempo de wijnfles en de kurentrekker binnenbracht, deed zij hem verlangen naar de nymfomane gepiercete lolita naast wie hij zich kortgeleden nog terneervlijde. Alleen de T-vormige accessoires van haar telkenmale geüpdatete gsm'etje verlenen haar nog een fractie sexappeal, bedacht hij toen hij de etiketloze fles als een pasgeboren baby dodijnde in zijn elleboogholte. "Dat je als een houten klaas de reclameomzet van de nieuwe zender opvijzelt, is tot daar aan toe", zei het in een feeerieke boerka gehulde ex-seksobject terwijl zij wat gemorste tuttifrutti onder het smyrnatapijt wegwerkte, "maar je kunt tenminste toch je

schoenen uittrekken!"

De vrouw die het hippe grand café binnenliep, een miss twiggy aan de goede kant van de veertig, was smaakvol uitgedost in een bordeaux-rode deux-pièces en een blouse met ovale vlakken, het precieuze gezicht perfect in de make-up. Op de bühne van het horeca-establissemement stond een diskjockey die deathmetal en francofone hiphopnummers mixte tot een eclectische brij; een amuzikaal karweitje waarvan nochtans al menige liveopname was gemaakt. Enfin.

Te midden van de pret makende jongelui leek praten ten enenmale onmogelijk, maar ondanks de tenhemelschreiende herrie wist de bij

de ober in het gevlij gekomen vrouw een breezer en een schaaltje petitfours te bemachtigen. Ze keek welhaast smachtend naar de deur, maar werd bijwijlen afgeleid door een slecht afgerichte dobermannpinccher die niet alleen stonk, maar eens te meer met continu geblaf het beatjuggeleen versjeerde. Daardoor miste ze de entree van een fijngebouwde, wat oudere man – harrypotterbrillette onder een cabareteske coupe van witte krullen – die bij de bar zijn stereotiepe caipirinha bestelde voordat hij

haar ontwaarde. Hij zoende haar vluchtig en begon haar op even onheuse als dedaigneuze wijze toe te spreken: dat gedoe van Cupido met zijn

pijl-en-boog was over en uit; het verplichtte hem hun ontwrichte latrelatie te beëindigen. Zij wist zo een-twee-drie geen ad remme riposte te bedenken, maar verkocht hem een volmaakt kletsende oorvijg; hij belandde op de grond zodat hij, klem geraakt tussen het meubilair, eruitzag als een knock-out geslagen bokser. Hij kreunde, en terwijl de muziek uitfadede, haastte zij zich verdwaasd de zaak uit – onder applaus, dat wel, en toen zij de drempel oversteg en half buitenstond, was nog net te horen dat zij hem halfuid uitmaakte voor guppy.

Na het verberen van de laatste schep hete bliksem – een brijige stampot, in den beginne

gecreëerd door een chef-kok die ten eeuwen dage het ovenvuur na aan de schenen moet worden gelegd – nam mijn vader zijn bijbel ter hand. “Jakobs droom te Betel, Genesis 28 vers 12. De jakobsladder. Jakob gaat slapen met zijn hoofd op een steen en ziet in zijn droom een ladder waarover engelen op en neer gaan”, zei hij onderwijzend tegen de kleintjes.

“God staat boven aan de ladder en belooft hem het land waarop hij ligt. Daarna wordt de steen door Jakob geolied.” Mijn oudste broer fluisterde: “Die zevenslaper heeft zo dadelijk geen brillantine meer nodig.” Ik stelde me intussen voor dat ik neergevlijd, doezelend in de exquise,

zurige sfeer van winterkost, met mijn hoofd boven op de grote kei lag die in onze schuur het vat afdekte waarin melkzuurbacteriën tekeergingen in fijngesneden wittekool. Jaren later, toen mijn vaders Schrifteling allang was verstomd, zag ik de oudtestamentische scène luchthartig geïnterpreteerd terug in een plafondschildering in het bisschoppelijk paleis van Udine.

In Tiepolo's Bijbelse werk 'De droom van Jakob' ontwaarde ik wat ik van jongs af aan al vermoedde: dat deze gedweeë wezens allerminst onzijdig zijn, maar beschikken over mollige vrouwenkuiten. Bij een enkele vieve engel zag je zelfs, klip-en-klaar in de roze schemer

van de opwaaiende gewaden, dat het soigneren van het schaamhaar nog niet tot het koninkrijk der hemelen was doorgedrongen. Het waren geen Godsgezanten, maar bacchanten, ladderzat op weg naar de furieuze, in het uitdeinend heelal weerkaatsende geluidsorgie van Jimi Hendrix, de meester van de gitarriff, die ziel en zaligheid uit zijn schrepele lichaam perste.

Nadat ik jarenlang zielenknijpers had geconsulteerd voor een aandoening die in negentiende eeuwse traktaat ten als spleen wordt omschreven, besloot ik mijn heil niet langer in antidepressiva te zoeken. Ik zocht een Mariaheiligdom waar ook steilorige vroegeenentwintigstegomorra.

eeuwse niet-gelovigen zich konden neervlijen om de genezing af te smeken van levercirrose, ontstoken bronchiën, X-benen of een acuut accres van genitale wratten.

Op advies van Chaucer, Groot-Brittanniës meest gelauwerde laat-middeleeuwse dichter, plande ik mijn pelgrims-

tocht in april, de uitgelezen maand om naar een bedevaartsoord te trekken, of dat nu

ligt in mediterraan of Saharaans gebied. Als fan van Hugo Claus' Oostakkerse gedichten lokte mij het Oost-Vlaamse Oostakker met zijn neogotische Onze-Lieve-Vrouwekerk, al spelen de pen-nenvruchten van onze betreурde bard veelal in een rabelaisachtig sodom en

een schapuliermedaille om, speldde wat blingbling op mijn revers, leerde het Onze-vader uit mijn hoofd, boekte overnachtingen in een x-aantal low-budgetkloosters en sloot me aan bij een colonne ultradevote adelijke pelgrims.

Hoewel ik me had voorgenomen alleen bij het ecclesiastische en eschatologische stil te staan, bezweek ik voor de seduisante elixers, de eau des carmes en de geuzelambiek die rooms-katholieke monniken 's avonds serveerden. Overdag bestreed ik gênante katers en werd mijn queeste nu ook door een pernicieuze zon-delast bezwaard, zodat ik rozenhoedjes mompend voortsjokte naar mijn eind-bestemming, die als een eldorado

almaar elusiever werd. Kon een jozefshuwelijk me verlichten, wilde ik weten van een getonsureerde benedictijnerabt, waarop hij me in zijn gebronste armen sloot en mijn larmoyante weltschmerz godzijdank eindelijk voorgoed vervloot.

Het mistte zo, dat ik de afslag miste; die zin liet mij kennismaken met het dictee, waardoor ik stante pede van school af wilde, vanwege te veel voor-de-gekhouderij, al kende ik alle jaartallen van Krimoorlog tot Bokseropstand. Spellen was een ambiguë zaak: in automatische piloot-toestand lukte het me vanzelf, maar zodra ik er-over nadacht, weifelde ik of gênant zo'n fransozend-akje had of niet;

ja al die pietje-preciezerige accenten vond ik stupide, maar het gedoe met dat al of niet aaneenschrijven nog wel het stupidst.

Voortijdige schoolverlaters zijn dappere dodo's op weg naar Bommelskonten; maar uiteindelijk raakte ik

toch nog keurig netjes getrouwdd, met een baan onder de balkendenorm maar wel dicht daarbij, en met colle-

gaatjes die ervan uitgaan dat ik geen cultuurbarbaar ben; ik ben tenslotte Tweede Kamerlid. Dat

fraaie trakttement is meegenomen, want mijn eega is een funshopper; niet zo'n barbie-pop die alle braderieën afstruint waar Jan en alleman wel een paar eurotjes kan stukslaan, maar een cliënte

van pico bello etablissements. Tweemaal 's weeks gaat ze een dagje staten, waarbij ze als een kenau in exprestempo alle

jezusfreaks die de Heer en Zijn werken prijzen omverloopt, diverse rollatorrijpe oudjes meesleurend die aan het nordicwalken zijn, en dat alleen omdat ze een nieuw eau de toiletteje heeft gespot.

Zwaarbeladen keert ze huiswaarts, sprenkelt eau de cologne uit de eau-de-colognefles en begint op internet eBay af te schuimen voor een zo goed als nieuw Blu-ray spelertje. Als manlief ben ik de financiële kop-van-jut, al kent haar koopdrift één pluspunt: jaarlijks kunnen we voor een extra vakantietje eropuit gaan van

het geld dat onze koters met haar luxevoorwerpen op de vrijmarkt terugverdienen. Mijn huwelijk mag direct uit Dantes Hel komen, die schooldag waarop het dictee me ging tegenstaan, was wel het grootste debacle van mijn leven, want als ik toenertijd beter had leren spellen, was ik allang politicus af en nu een wat minder gedweeë geldschieter.

De tijden zijn in zoverre interessant dat ze kakofonisch zijn; je moet bijwijlen je oren dichtstoppen tegen het tenhemelschreiende geblabla van de muazzins van de eeuwige vergelding in het ene oor en dat van de filistijnen van het geperoxideerde ressentiment in het andere. Geüpgradede Hoekse

en Kabeljauwse twisten: de sho-armabakkers versus de aardappeleters, allen met vuvuzela's bewapend; hun zuurstofarme hersentjes verkleinen je wereld en brennen haar binnen de afrastering van hun woestijngod of hun karikatuurale weergave van joods-christelijke axioma's en verlichtingsidealen. Die boeroopers nemen het licht juist weg met hun stijlmiddelen van de provocatie en de daarbij behorende inflatoire hyperbolen, terwijl de man in het midden, de verdediger van de orde, mijmert over een vreedzame stads-samenleving zoals bijvoorbeeld het Oost-Galicische Lemberg eens was.

Lemberg, dat multinationale en multilinguïstische Habsburgse ba-

bylon, die co-existentie van Asjkenazim, Roethenen, Polen, Duitsers, Armeniërs – door en door tolerant uit noodzaak en goede wil, laisser faire opgetuigd met een civilisatorische missie en een architectonisch mozaïek van gotiek, neoclassicisme en art deco. Nochtans werden de tijden ook toen-tertijd interessant en viel de stad achtereenvolgens toe aan het geres-taureerde Polen, nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie – haar namen waren Lemberg, Lwów en Lviv, de Polen en Armeniërs waren verdreven en de Joden uitgeroeid. Hun huizen werden nu bewoond door Oekraïners; enigszins beduusd namen zij die ver-rukkelijke, lege stad in.

Lemberg werd het failliet van de vroegtwintigste-eeuwse multicultuuriteit, alleen zijn begraafplaatsen spreken nog in vele talen. Wie zullen straks de halflege flatwijken van Amsterdam, Culemborg dan wel Gouda innemen als hun bewoners zijn verjaagd door de dompteurs van de thymotische woede, wier dromen de nachtmerries van de eerste-, tweede- en derdegeneratieallochtonen zijn? Opzichtig negeren zij die wet van consciëntieus bestuur die door het taoïsme wordt gepostuleerd: regeer de staat zoals je een klein visje bakt (behoedzaam).

In dit dictee zal ik een gedeelte van Sigmund Freuds gedachtegoed expliqueren aan BN'ers, BV's en andere men-

sen die nooit ofte nimmer iets van hem hebben gelezen of die net als Nabokov en Van het Reve een diep gegronde hekel aan hem hebben. Psychoanalyticus Sigmund Freud, theoreticus van het oedipuscomplex, definieert in zijn essay 'Het onbehagen in de cultuur' uit 1930 cultuur als dat-gene waarmee wij onszelf en de wereld hebben geprobeerd te temmen; ook het verbod op incest is geenszins anders dan een verkeersregel voor de menselijke om-gang.

Het 'verbod op de incestueuze objectkeuze', zoals Freud het accuraat formuleert, is ooit geïnitieerd om impulsief bloedvergieten te voorkomen; het gaat om seks, want zoons willen eigenlijk coïteren

met hun moeder. Om dat doel te bereiken moet de zoon zijn vader, zijn concurrent, elimineren, want de geprivilegieerde vader wil zijn eega niet met zijn zoons delen – choquant en egoïstisch; het incestverbod is feitelijk een poging machtsverhoudingen te reguleren. In jip-en-janneketaal: wetten waardoor conflicten kunnen worden voorkomen; het taboe op incest blijkt niet zozeer een ethische kwestie, als wel een machts-aangelegenheid en hoe daarmee om te gaan.

Nu willen jullie uiteraard wel eens weten wat dit allemaal met cultuur te maken heeft, welnu, cultuur wordt door Freud getypeerd als een soort vader die eist dat wij onze libidi-

neuze neigingen onbevredigd laten in ruil voor symbolische of reële liefde. Freud noemt dit ‘zelf-verminking’, en ook als wij ten huidigen dage de natiestaat in ogenschouw nemen, is er de oude ruil; de burger raakt gedomes-ticeerd, oftewel hij ziet af van de meeste drift-bevrediging, een proces dat wordt geleid door politieke, religieuze en andere autoriteiten. Wanneer op burgers inslaat, zien wij, eerder dan het geweldsmonopolie van de staat in praktijk, enkele matig betaalde fascistoïde ambtenaren, die de gelegenheid krijgen hun driften te bevredigen.

De dichter Charles Baudelaire die zonder kitschtrucken-

doos de schoonheid blasfemeerde door uit modder goud te destilleren, vergeleek het leven met een ziekenhuis waarin iedere patiënt coûte que coûte een ander bed op-eist. Zo wenst de een het behaaglijk comfort van een vredige twee-onder-een-kapwoningwijk, de ander de kick van een no-goarea. Wij willen zijn, waar wij niet zijn. Scheepsarts-dichter Slauerhoff, die alle wereldzeeën bevoer, werd godbeert een gedweeë dorpsdokter en jeremieerde dat op plattelandse achterafplaatsjes never nooit een laag-bij-de-grondse boerenkop werd gesneld. Ervan uitgaande dat in een a-priorikeus ook een verlies besloten zit, wikkelen

weeg ik mij een ons. Wat wordt het? Een arme-luisleven zoals monniken propageren of de verrukkelijke weelde van de nouveaux riches?

Een mega-simpel ge-sms’t mededeling of een minutieus gekalligrafeerd epistel? Zie ik zelf oorge-labelede vaarzen in halfduistere op-hokstallen staan, dan verlang ik stante pede naar ruziënde orang-oetangs in een orchideeënrijk re-genwoud. Als ik spiksplinter-nieuwe suède molières of bro-gues moet inlopen, wil ik tege-lijkertijd bloots-voets een man-grovebos in de afrotropische eco-zone binnendrin-gen. Spring-in-’t-veldleeuweriken in ruilverkavelde weiden doen mij verlangen naar de smaragdgroene

valleien in Papoea waar een variëteit aan kazuurissen tussen de clangebieden weidt.

Deze strikt solitaire loopvogel met een basstem onder de driëéntwintig hertz wordt zelfs niet door oerwoud-geluidenervaren jagers gepercipieerd, laat staan door de sinds het indonesiserings-programma geëxcommuniceerde missionarissen. Het extreme lokt meer dan het modale, de imperatief meer dan het ja en amen van de hofdignitaris. Dus liever hermelijn dan een livrei. Maar eenmaal geéquipeerd met een peniskoker, dan lokt de Volendammer broek. Na de Eiffeltoren de in- en intreiste metrobuis. Zit ik voor een weids uitzicht mezelf te goed te

doen aan de subtiel gearrangeerde amuses van een vijfgangendiner, dan wens ik me een patatje met

uit de snackbar om de hoek. Deep down is het ik-besef tweeërlei: zowel burgemeester als swiebertje zijn.

Na koffie gedronken te hebben, begon het Groot Dictee. Niettegenstaande de taalcriticus Charivarius zijn macedoine 'Is dat goed Nederlands?', die verrukkelijke thesaurus vol linguïstische bêtises, publiceerde in 1940, zou het journaille anno hodie een raillerend exposé van onze pennenstrijd alsnog met dit piteuze zinnetje kunnen initiëren. Zulke lammendige anastrofes vernoemde de criticaster naar zijn tante Betje, in

wier postale verbiage een heel aantal zeugmata, polysyndetons en anakoloeten wie-wauwde.

'Een heel aantal' is de contaminatie van 'een groot aantal' en 'heel veel'; vanavond irriteren wij ons aan

spelfouten, mitsgaders aan menig grammaticaal quid pro quo - emendeer mij! Als men insinueert dat u heimwee heeft naar de leraar Nederlands als feniks, waarmee het zo is gegaan dat hij werkeloos achter de gerianums zit, moet u niet paranoia reageren, aangezien die accusatie een vrijwel cliché is. Het was veelbeterkend hoe elke media onwelwillig reflecteerde op de krankjorume tekst van het Koningslied, over wiens be-

geesterling de godganse participatiemaatschappij zich streste.

U hoort ons inziens tot een van het garderkorps Nederlanders die menen dat de campertiaanse schrijfwijze van het adj ectief verrukkelijk - het megafonetische neologisme vurukkulluk - als voorkeurs spelling te verkiezen had geweest. Het is niet zozeer een fetisj voor spelling als wel het tot in de fineses breidelen van grammaticale valstrikken dat ons steeds overnieuw beschermt tegen een Babels imbroglio; mits dit verifiërende prezewalskipaardenmiddel de enige wapening tegen nepmailtjes concreteert. Bijgevolg beseft u zich een pseudobancaire poging tot phishing zor-

geloos te kunnen deleten dan u leest: Er is een initiatieve activiteit op dit rekening plaatsgevonden. Want zodan onze zuiderburen zeggen: Menen ligt dicht bij Kortrijk maar verre van Waregem.

Geef het Dictee terug aan de kijker, kopte De Telegraaf vorig jaar. Daar schrok het Dictee wel even van. De genuttigde zwezeriken lagen plotseling zwaar op de maag. Maar na een medoc te hebben gedronken, toog het Dictee alsnog welgemoed aan de slag.

Dames en heren thuis en in deze parlementariërsruimte, bij dezen proficiat: u hebt, onder toeziend oog van koning Willy de Tweede, nog steeds nul fouten in uw brossel!

O, als gisteren

herinner ik me het eerste Dictee: na aankomst in een havelock met andere BN'ers bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal bekroop me het rodelopergevoel. Een halfuurtje later kwam een kospalm voorbij, en zee-egels uit het Middellandse Zeegebied en een kasuaris en nochtans; en apensoort, apenrots en apekool: een taalkundig houtenjassenpark, en kookte ik vanbinnen want ik kende de Van Dale niet vanbuiten.

De oe's en a's waren niet van de lucht tijdens dat

gillendekeukenmeidenvertoon van het Nederlands.

Sindsdien hebben we ongelofelijk veel geleerd: aanwensel, bespioneren, ge-sms't en kippenragout kennen

voor ons bollebo-

zen geen trubbel meer, en ook uitentreuren, hawashirt of gestrest en een rock-'n-rolllegende goed doen spellen wij foutloos.

Ooit mocht ik het Kinderdictee schrijven en vergastte de bollewangenhap-snoeten op de oeioeimachine, een perubalsem-populier en een tafa of West-Australische pen-seelstaartbuidelmuis; een gribbel-grabbel van woorden, alle uit de Dikke Van Dale, de toverballenu-tomaat van onze taal.

Sla de Dikke willekeurig open en ontdek de geheimenissen van de brougham, een gesloten rijtuig voor twee personen getrokken door één paard; blader door die Ali Babataalschatkamer en ontdek dat een

turbe een menigte is, en een turco een Noord-Afrikaanse inlandse tirailleur in Franse krijgsdienst.

Dat was het jubileumdictee. Rest de vraag: wilt u de komende jaren meer of minder dicteeën? Het antwoord moet wel luiden: 'Meer! Meer! Meer!'

Ik was een pensionaats-meisje met een goeiige nonkel die redemptorist was en 's zondags te allen tijde een soutane droeg. In de Congolese brousse praatte hij Kikongo en dronk palmwijn zo zacht als leguanenhuid.

Pontifical gezeten in mijn bomma's fauteuil, onder de Byzantijnse afbeelding van Onze-Lieve-Vrouw van Altijd-durende Bijstand in haar karmozijnrode gewaad,

een drupje Elixir d'Anvers op het ovale bijzettafel-tje, liet heeroom tijdens zijn congé sigarenrook de kammer in kringelen.

Op mijn tweëéntwintigste verliet ik dit sacro-sancte, breliaanse universum en verkaste naar Nederland, waar een kotelet een carbonade heette, caoutchouc rubber, een froufrou een pony en een brood niet grijs was maar bruin.

In Mokum voelde ik me algauw senang. Ik leerde jij-bakken pareren, linkmiegels vermijden en ervaer mijn expatriatie nooit als een collocatie. Allengs maakte ik kennis met ha-chee, gruttenpap en krentjebrij, maar ook met saté en spekkoek, en at niet alleen halal maar ook koosjer.

'Wordt mijn dochter daarginds niet te astrant?', weifelde mijn moeder. Ze prefereerde inmiddels dat ik Neerpelts sprak – alles beter dan dat gutturale Hollands. Mijn vader fulmineerde tegen het perfide drugsbeleid van de noorderburen en hun promiscuitéitbevorderende seksshops, maar hun eloquentie apprecieerde hij en het Groot Dictee miste hij niet één keer.

Jeminee, ben ik na al die jaren verkaasd? Vast en zeker, al val ik geenszins van Scylla in Charybdis wanneer ik – om te spreken met de onlangs verscheiden Drs. P – vice versa heen en weer vaar tussen beide taal- en cultuurovers.

Geen kladaderadatsch, maar wat een gebakkelei over het Engels als academische

voertaal en de mordicus tegen. Als de Taalunie niet te astrant?", virulente impact daarvan op de landstaal. Hier faalt elke conciliatie middels getoost met krambamboeli. Complicerende factor: de impardonna-bele dociliteit van de Taalunie, toch gesubsidieerd om het Nederlands te protegeren, niet te abhorren.

Men kan ook de hyperboreërs op het perfide Albion ervan verdenken dat ze hun anorectische koloniale ambities willen revitaliseren door het idioom van de overzeese buren te infiltreren. Met anglicismen als boobytraps wordt alsnog een talig Angelsaksisch Gemenebest gecreëerd.

De vicedecaan van de bétafaculteit moge zonder restrictie voor verengeling zijn, schrijver dezes is

mordicus tegen. Als de Taalunie het Nederlands aan excavatie blootstelt, dan zal ik deze vijfde colonne attaque-ren teneinde onze prachtaal voor dysthymie te be-hoeden.

De voorstanders bewieroken hypocriet deze internationalise-ring, onderwijl subcutaan bla-kend van com-mercialiteit. Het resultaat is hoog-uit een hybri-disch Dunglish – glossolalie zon-der zweem van religieuze extase.

Mijn gasthe- ren zullen hierna wel een Groot Dictee in tot lingua franca geüp-graded steenkolenengels bestel-len, riskerend dat tegenstanders van fossiele brandstof-fen voor de Eerste Kamer komen de-monstreren ten faveure van wind-turbines en foto-

voltaïsche cellen.

Onze gevioleerde moerstaal kan nog qaly's winnen via een didactisch angehauchte opinie-peiler die alle korte ei's door lange wil remplaçeren, daarmee zelf enigmatisch metamorfoserend tot stuttende pijler van een mening. Aldus kan ten langen leste de te steile helling naar een uitgebeende nationale stijl geslecht worden.

2018 is nog niet ten einde, maar gaat, wat er tot eind december ook gebeurt, sowieso diverse weerrecords breken.

Er was deze zomer een hittegolf die loakaal naar verluidt 29 dagen aanhield, een on-Nederlandse toestand, en in juni werd 's nachts op de Veluwse vlieg-

basis Deelen, vlak bij Arnhem, een nachtrecord gemeten van 24,4 graden Celsius; zo'n temperatuur houdt je wakker, was de veelgehoorde klacht.

Uit de meteorologische truken-doos kwamen in juli tezamen circa 314 zonuren te voorschijn, waar tegenover een schamele 10 millimeter neerslag stond; de minuscule aardappels van dit jaar zijn er de wrange souvenirtjes van.

Sommigen ervaren de toegenomen warmte als een cadeautje, en gaan ervan uit dat er te zijner tijd met Kerstmis al krokussen en lente-uitjes zullen zijn en dat carnaval enigszins subtropisch wordt.

Een ongeruste weerhobby-ist heeft onlangs op een A4'tje

voor me uitgetekend, en ik geloof niet dat het nattevingerwerk was, wat er van de polen over zal blijven als de opwarming van de aarde doorgaat; en met die polen bedoelde hij niet de Polen die velen van ons kennen van hun schilder- en stukadoorwerk.

Iets van het Middellandse Zeeklimaat mag wat mij betreft gerust hiernaar toe komen, maar ik hoop toch ook nog weleens 'It giet oan' vanuit Friesland te mogen horen, waar ze naast het skûtsjesilen en het fierljeppen graag

ook de Elfstedentocht in ere willen houden.

We lijken nochtans alleen nog ooit en masse naar Leeuwarden te kunnen afreizen voor het alom geprezen na-

tuurijsfestijn als we beseffen dat het klimaat, in dit specifieke geval Koning Winter, ons alleen ter wille kan zijn als wij van onze kant het klimaat tegemoetkomen door een goede maat van het klimaat te worden, een klimaatmaat.

'Het móét me van het hart: we worden beschimpt en geschandaliseerd, terwijl we nota bene 's lands belangrijkste maaltijdbezorgers zijn', zei een boer uit een Zuidoost-Noord-Brabants dorp geagiteerd tegen me.

Daarenboven hebben we een kolossale bijdrage geleverd aan het Nederlandse vocabulaire', brieste hij voort.

Inderdaad zijn duizend-en-een woorden dankzij de boerenstand in de Nederlandse

taal terechtgekomen, bijvoorbeeld: tractor, boerenperziken, gewasbesproeiing, vollegrondteelt, rood- en zwartbont en mond-en-klaauwzeer.

Daarbovenop heb je tientallen boerenzagswijzen, waaronder 'op z'n janboerenfluitjes' in de betekenis 'langzaamaan, rustig aan', en 'de boer zijn hemd' voor het vel op gekookte melk, dat sommige warme-melkdrinkers zo fraai over de balastrade van hun melkmok weten te draperen.

Velen wijzen heden ten dage naar de boeren als degenen door wie de biodiversiteit teloorgaat en ook als de ultieme stankverspreiders, terwijl er geen punt wordt gemaakt van dreumesen die ongegeneerd

hun wegwerpluieren.

Het is wrang dat een beroeps-groep die daagelijks tafeltje-dek-je mogelijk maakt zo verguisd wordt, terwijl we allemaal tijdenlang boer zijn geweest toen we van jagers-verzamelaars evolueerden in landbouwers met een huisje-boompje-beestje-ideaal.

Anderzijds valt niet te loochenen dat anno nu vooral de intensieve veehouderij, al dan niet in de vorm van bio-industrie, het milieu schade berokkent.

Maar toch: hoedt u zich voor al te veel gejere-

ren. Wij allen zorgen voor milieuschade, als carnivoor, automobilist, motorrijder, jongeren en bejaarden met hun verstikkende eau-de-colognegeur.

Om de militaireproblemen het hoofd te bieden, moeten we gezamenlijk onze verantwoordelijkheid nemen en vooral één ding doen: ons boerenverstand gebruiken.

We waren vertrouwd met de veelvoorkomende influenza, de sezonaengriep, die soms ook als een razende tekeergaat, en we hebben gehuiverd bij de verhalen over de Spaanse griep uit 1918 en andere

ontwrichtende pandemieën.

den worden door een wijdverbreid nieuw virus, dat met zijn klauwen de longen heel boud een watjekouw kan geven, nou, dat viel ons rauw op het dak.

Corona was onder meer al bekend als een Mexicaans biermerk en als een chique, exotische vrouwennaam, maar sinds carnaval is in bed liggen met corona nochtans een heel ander verhaal als je de ziekte bedoelt.

De wrede en vaak genadeloze virusziekte, waarvoor hopelijk rap een vaccin komt, heeft veel leed berokkend en kostt de wereld nog altijd openlijk.

Ik vind het daarom ook onbetrouwbaar om te zeggen dat COVID-19 ons vocabulaire verrijkt heeft met

honderden nieuwwormingen; ik houd het liever neutraal: er zijn veel nieuwe woorden aangeslibd.

Ik noem er enkele: lockdown-party's, quarantainekilo's, bier-viltjesvirologie, vouchervakantie, hand-op-handcontact, ontwijkstress, raamvisites, anderhalvemetersamenleving en balkonnade.

Dat laatste woord is misschien toch wel een verrijking, evenals Irma-effect, de verrassend sterk toeegenomen interesse in de gebarentaal dankzij gebarentolk Irma Sluis, die bij de persconferenties hamsteren uitbeeldde als was ze een Oscarwaardige Hollywoodster in een horrorscène.

Tot nu toe heeft elke pandemie godzijdank

op een zeker moment gecapituleerd, het loodje gelegd, de pijp aan Maarten gegeven oftewel houdoe gezegd, en het is daarom dat ik ten slotte zeg: heb geduld, beidt uw tijd.

Door de maandenlange tumultueuze vaccinatierace, waarin prik na prik is gezet – de grand prix op het circuit in Zandvoort, waar ook flink geracet werd, uiteraard niet meegeteld – mag je ervan uitgaan dat 2021 als coronavaccinatiejaar in de annalen terugkomt.

6 januari startte Nederland met vaccineren, op de dag van de gewelddadige bezitneming van het Capitool in Washington door trumpisten, een actie die door sommigen getypeerd werd als

een middeleeuwse veldslag.

Daarin is de vaccinatiecampagne godzijdank niet ontwaard, maar ze is wel gekruid om niet te zeggen gepeperd verlopen, soms met scheldkanonnades over en weer tussen vaxers en anti-vaxers.

Sommige zelf-verklaarde immunologen ver gastten hun Twittervolgers, Facebookvrienden, tantes en ooms de voorbije maanden op gloedjenuwe theorieën over virussen en bacteriën.

Uit een blij moediger vaatje tapte een aimable kloosterzuster die ik 's ochtends een keer ontmoette in de buurt van 's Hertogenbosch tijdens een wandeling onder een wolkeloze hemel op een glooiing

van een zandweg met een weids uitzicht over weidevelden en haar abdij.

Ze noemde zichzelf droogkommisch een non-vaxer, die zich had laten inenten bij een van de nabijgelegen Noord-Brabantse GGD's waar, zo voegde ze eraan toe, non-stop ingeënt werd.

Onze gedachtewisseling inzake vaccinatie gaf ze extra cachet met een poëzieregel van de 19e-eeuwse predikant-poëet De Génestet, die op 31-jarige leeftijd overleed aan tuberculose, een infectieziekte, bacterieel van aard, die wereldwijd nog altijd huishoudt.

Ik vind, zei ze ootmoedig, wat hij vindt en wellicht vind jij dat ook: de kunst is om met een milde lach alsof je niet

strijdt, te strijden.

De vergelijking zij mij vergeven, maar seis- mologisch gezien heeft dit dic- tee een kracht van drie op de schaal van Rich- ter, waarbij het epicentrum zich bij zin vier be- vindt.

Groningen is nu voor velen jammer genoeg synoniem met aardbevingen, terwijl ik me nog levendig herinner hoe mijn fameuze juffrouw Van Leu- ken ons, naïeve lagereschoolleer- lingen, apetrots meldde dat er in Slocsterdam een immense gasbel was aangeboord; we vierden het met gazeuse en mariabiscuitjes.

Haastje-repje werd Slocterdam toegevoegd aan het schoolreper- toire van Nederlandse wapenfei- ten, waarin Gro-

ningen sowieso al glorieerde; schud mij uit mijn slaap wakker en ik schud het nog zo uit mijn pyjamamouw:

Inmiddels zijn de ver- melde plaatsen

samen met drie- én twintig andere via politiek knip-en-plakwerk opgegaan in de fusiegemeente Midden- Groningen, zoals tig Nederlandse dorpen zonder gêne opgeofferd zijn aan de dik- wijls met veel bombarie gepro- mote schaalver- grotting.

Maar Groningen dus, Noordoost- Nederland, met in Ter Apel ook de veelbespro- ken asielloccatie, is veel meer dan de gasgerelateerde bevingen, die ve-

len van angst be- vingen en waar- van de schadeaf- handeling danig getraineerd is.

Hartstikke mooi zijn bijvoor- beeld de wier- den, kunstma- tige plateaus van verschillende ni- veaus, waarvan de oudste dateren uit de ijzertijd.

En neem de authentieke zestiende-eeuwse vesting Bour- tange met haar kasseienachtige plaveisel, waar ik ooit ineengevou- wen in een motorrijspan mijn ribbenkast heb gekneusd.

En er is meer, waaronder de botanische tuin in Haren, met zijn flamboyante or- chideeën, vlees- etende zonne- dauw en veelsoortige paddenstoelen, die onder bosschages omhoogschielen.

Er gaat werke- lijk, zoals de slo-

gan luidt, niets boven Groningen of tenminste niet veel, maar het gas dat eronder zit, houd het daar.

Het dictee- circus is in Arnhem neergestre- ken, de stad van de trolleybus en de honderdtien jaar oude zoo, waar cheeta's zich thuis voe- len, wallaby's in de rondte sprin- gen en zee-egels en zeeanemonen het koraalrifaqua- rium verrijken, maar waar gei- ten naar verluidt ontbreken; des- alniettemin is de leuze van dit dic- tee: vooruit met de geit!

Geen geblèr meer voor de bühne, maar hortsik, ertegen- aan, want nu het electoraat zich in de stembureaus in groten getale heeft uitgespro- ken, het stof van de Tweede Ka- merverkiezingen

is neergedaald en de verkiezingsleuzen worden weggeschrobd, moet er als de wiedeweerga geregeerd gaan worden.

Want heremijntijd, sinds het vierde kabinet-Rutte demissionair werd, was regeren niet bepaald vooruitzien en leek de vooruit-met-degeitmentaliteit faliekant teloorgegaan.

Een langetermijnplanning ontbrak sowieso, het accorderen van een spitsheffing bij de NS daargelaten, iets waar mee de meeste Tweede Kamerleden overigens niet akkoord zijn gegaan, waardoor het afwachten is wat er met die drukketreinentoeslag gebeurt.

Het oude gezag is nu evenwel vaarwelgezegd en de beslist gretige aspirant-

bestuurders moeten aan de bak en ervoor zorgen dat Jan en alleman ervan op aan kan dat aan eenieder wordt gedacht.

Tegelijkertijd moeten wij onszelf er niet met een jantje-vanleiden van afmaken, niet continu 'ammehoela' roepen, niet volstaan met gejremieer of in- en intevreden achteroverleunen als

we onze mening onomfloerst getwitterd of ge-x't hebben.

Zo veel mogelijk gezamenlijk en betamelijk optrekken moet nu namelijk het credo zijn, vind ik en vindt hopelijk menigeen.

Als ons dat lukt, weet ik een te zijner tijd welverdiende traktatie: delicieuze, ovale, hardgebakken gistdeegkoekjes, bestrooid met grove suiker, die

bekendstaan onder de naam Arnhemse meisjes.

Zelfs als het wolkeloos is, wordt er nergens in de Lage Landen zozeer aan de wolken gekrabbd als in Rotterdam, met nog een prestigieuze toren in wording die na voltooiing naar verluidt tot wel tweehonderdvijf-enzeventig meter reikt.

Maar het is niet die on-Nederlandse skyline van bijkans

Babylonische porties waaraan ik stante pede denk als het over de Maasstad gaat.

Ook de graecius dribbelende linksbuiten van Feyenoord, de boksende gouden-medaillewinnaar op de Olympische Spelen, de roemruchte nachtburgemeester annex poëet en de veelgeprezen net vertrokken

oud-burgemeester dienen zich niet allereerst aan.

En het zij mij hopelijk vergeven dat ik Rotterdam ook niet een-twee-drie associeer met een niet-lullen-maar-poetsenmentaliteit, noch met het gedachtegoed van de augustijner kanunnik Erasmus, ook al ben ik het hartstikke eens met diens uitspraak dat wie niet dartelt slechts een korte jeugd beleeft.

Nee, wat me direct te binnen schiet is iets anders, omdat ik als blij gestemd jarenzestigjochie uit een Zuidoost-Noord-Brabants dorp met een excentriek oudoom in zijn middenzakkenautootje, de mythische truttenschudder met jarretelaandrijving, mee mocht naar een negentiende-

eeuwse dieren- ik iemand over bracht zodra hij waar je desalniet-
tuin. de imposante ri- de mijter op het temin nog altijd
Als toegewijd noceros hoorde hoofd van Sinter- vlak bij de natuur
Vlaamsereuzen- zeggen: ‘Kijk klaas ontwaarde. bent, werd voor
houder kon ik er die zinksnijder Blijdorp dus, mij synoniem met
kennismaken met op zijn kneiter!’, waar hemelbe- Rotterdam.
exotische dieren een uitspraak die stormende wol-
en lachte ik me mijn oom nadien kenkrabbers vlak-
er een kriebel toen elk jaar te berde bij zijn, maar